

בס"ד. שיחת ליל ב' דחג הפסח, ה'תשכ"ב.

בלתי מוגה

א. איתא בסידור האריז"ל¹ שבלילות חג הפסח צריכים להיות בשמחה רבה, "שאינ זמן שמחה כ"כ .. כמו כליל פסח שאז יש זיווג אפילו בעשי".

והענין בזה²:

מבואר בחסידות בכ"מ³ שענין הזיווג הוא יחוד ב' הפכים, שבא מצד כח עליון דוקא, ועד לכח האינ-סוף, כי, ענין הזיווג צריך לפעול שתהי' הולדה בדומה לו, וכיון שהולדה היא התהוות חדשה, דרוש בשביל זה כח הא"ס, ובפרט כדי שתהי' ההולדה בדומה לו.

ועד"ז בנדר"ד, שענין הזיווג הוא יחוד קוב"ה ושכינתי' (כמבואר בסידור שם), שזהו יחוד ב' ענינים שבאין ערוך: קוב"ה — בחי' האלקות שלמעלה מעולמות, ושכינתי' — בחי' האלקות ששוכנת בעולמות (כמבואר בתניא⁴).

ואף שיחוד זה הוא תכלית כל הבריאה (שהרי תכלית הבריאה היא להיות לו ית' דירה בתחתונים⁵, וידוע בפירוש ענין הדירה שהיא לעצמותו ומהותו ית'), ונעשה ע"י קיום כל המצות (שלכן אומרים לפני כל מצוה "לשם יחוד קוב"ה ושכינתי"⁶), וגם לפי הנוסח שלנו שאומרים זאת לפני "ברוך שאמר", הרי הכוונה בזה היא גם בנוגע לכל הענינים והמצוות שבמשך כל היום⁷) — הנה ע"י קיום כל המצוות נעשה היחוד רק בעולמות העליונים, היינו, ש"שכינתי"⁸, בחי' האלקות ששוכנת בעולמות העליונים, מתאחדת עם "קוב"ה", בחי' האלקות שלמעלה מעולמות; ואילו החידוש שבלילות הפסח הוא — שיחוד זה נמשך ומתגלה גם למטה מעשרה טפחים, גם בעולם העשי, שהמכוון בזה הוא לעוה"ז הגשמי.

(5) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ד ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
 (6) ראה תו"מ סה"מ שבט ע' שח. וש"נ.
 (7) ראה פע"ח ש"ו ספ"ה. ועוד. לקו"ת דרושי ר"ה נה, ג. ובכ"מ.
 (8) ראה תו"מ סה"מ אלול ע' רמה. וש"נ.

(1) להר"ש מרשקוב — קודם קידוש. וראה גם שם קודם מה נשתנה, וסידור האריז"ל למהרי"ק — קודם קידוש.
 (2) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ דאשתקד בתחלתה (תו"מ ח"ל ע' 214 ואילך). וש"נ.
 (3) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. ובכ"מ.
 (4) פמ"א.

וענין זה שהיחוד נמשך ומתגלה אפילו בעוה"ז הוא לא רק חידוש סתם, אלא חידוש שבאין ערוך — ע"ד החידוש שיהי' בימות המשיח, כמ"ש⁹ "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר", שזהו חידוש אפילו לגבי הזמן שביהמ"ק הי' קיים, דאף שגם בזמן הבית הי' גילוי אלקות למטה, הרי הגילוי הי' רק במקום מסויים, וכמו "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש"¹⁰, משא"כ מחוץ לביהמ"ק, ובפרט מחוץ לארץ ישראל, לא היו נסים, ואילו בימות המשיח נאמר "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר", בכל המקומות שבכל עוה"ז הגשמי.

ועד"ז הוא החידוש שבלילות הפסח לגבי כל המצוות — שהיחוד שנעשה ע"י כל המצוות אינו בגילוי למטה, וכמבואר באגה"ק¹¹ שהיחוד שנעשה ע"י המצוה אינו ניכר בדבר הגשמי, ואילו בלילות הפסח מתגלה וניכר היחוד גם למטה.

וזהו גם מה שמצינו שבלילות הפסח פותחין את הדלת¹² — דלכאורה יפלא, הרי הכלל הוא ש"אין סומכין על הנס"¹³, וא"כ, מדוע פותחין את הדלת? — לפי שליל הפסח שמור מן המזיקין גם בגשמיות (כי, אילו היתה הכוונה לשמירה מן המזיקין ברוחניות בלבד, לא הי' הדבר מתבטא בפתחת דלת גשמית), והיינו לפי שבלילות הפסח ישנו היחוד בגלוי גם למטה.

ב. וזהו גם מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר באחת ההתוועדויות דלילות הפסח¹⁴, שבליובאוויטש היו גנבים ידועים, ואעפ"כ, בלילות הפסח היו שובתים ממלאכתם... ומובן שהרבי לא אמר דבר-צחות בעלמא, אלא זהו לימוד והוראה — שהגילוי שבלילות הפסח הוא באופן שחודר ופועל ("עס דערנעמט") אפילו אצל כאלו שהם גנבים.

ויש לבאר הדיוק בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שנקט הדוגמא ד"גנבים" דוקא — כיון שגניבת דעת היא הפתח לכל מיני רע, וכמארז"ל¹⁵ "שכך אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך וכו' עד שאומר לו עבוד ע"ז", וידוע פירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶, שהתחלת פעולת היצה"ר היא מעניני קדושה, שגם הוא מסכים על עשיית מצוה באמרו: "עשה כך", ואף שזהו

9) ישע"י מ, ה.
10) אבות פ"ה מ"ה.
11) קו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנה),
12) א ואילך.
13) ראה שם אדה"ז או"ח סת"פ ס"ד.
14) ראה שם ס"ה. וש"נ.
15) שבת קה, ב.
16) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 124 ואילך.
ועוד.

ענין של מצוה, מ"מ, כיון שנתערבה כאן הסכמתו של היצה"ר, הרי זו גניבת דעת, ופתח ואחיזה כו', עד למעמד ומצב שאומר לו "עבוד ע"ז", והעצה היחידה היא — שלא יהי' עסק כלל עם היצה"ר, אפילו לא הסכמתו על עניני מצוה.

וזהו הפירוש בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שבלילות הפסח היו הגנבים שובתים ממלאכתם — שהגילוי שבלילות הפסח נמשך והגיע אפילו אצל הגנבים, שזהו המקור לכל מיני רע.

וענין זה מובן גם ע"פ מ"ש בכתבי האריז"ל¹⁷ בביאור הטעם שיצי"מ הוצרכה להיות "לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו"¹⁸, כי מצד השיקוע במ"ט שערי טומאה, הרי כל הגילויים לא היו יכולים להגיע למטה כ"כ, כי אם הגילוי ד"הקב"ה בכבודו ובעצמו". ונמצא, שהגילוי דחג הפסח נמשך וחודר כולם, אפילו אצל גנבים.

וכאמור לעיל שזהו ע"ד ימות המשיח, שאז יקויים היעוד "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר".

ג. וזהו הביאור בדברי האריז"ל שבלילות הפסח צריכים להיות בשמחה רבה מפני שהזיווג הוא גם בעולם העשי' — דכיון שהגילוי שבלילות הפסח הוא בדוגמת ימות המשיח, הרי כשם שלעת"ל נאמר¹⁹ "אז ימלא שחוק פינו" (משא"כ בזמן הזה, ש"אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה)²⁰, כמו"כ בלילות הפסח צריכים להיות בשמחה רבה.

ואע"פ שהגילוי דמשיח הוא בסיום ההגדה, כשאומרים "לשנה הבאה בירושלים", מ"מ, אומר האריז"ל שהשמחה רבה צריכה להתחיל מיד בבואו מבית הכנסת.

ויובן ע"פ המשל²¹, שכאשר נותנים לאדם רכוש ששוה הון עצום, הנה אע"פ שעדיין לא מכר אותו ומנה את הכסף שקיבל עבורו, הרי עצם הידיעה שיש לו הון עצום גורמת לו שמחה רבה.

ובפרט שכאשר באים מבית הכנסת הרי זה כבר לאחרי אמירת ההלל בתפלת מעריב וכו'²².

* * *

17) סידור האריז"ל בהגש"פ (במקומו).
 18) ראה לקו"ת צו טז, א. ובכ"מ.
 19) הגש"פ פיסקא "ויוציאנו".
 20) ברכות לא, א.
 21) ראה לקו"ת דברים א, ב. ובכ"מ.
 22) חסר הסיום (המור"ל).
 18) תהלים קכו, ב.

ד. "השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל, השתא עבדין, לשנה הבאה בני חורין":

מהחלוקה לשני פסקאות, מוכח, שיכולים להמצא "בארעא דישראל" ואעפ"כ לא להיות במעמד ומצב של "בני חורין", ולכן צריכים להוסיף פסקא מיוחדת: "לשנה הבאה בני חורין", כמבואר בארוכה בשיחות חג הפסח תש"ג²³, שכבר נדפסו כמה פעמים.

ובהקדמה:

ענינה של ארץ ישראל הוא — כמ"ש²⁴ "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", וכמדובר כמ"פ שהכוונה בזה היא למקום שבו נרגש תמיד הענין ד"עיני ה' אלקיך בה", ש"ה' נצב עליו"²⁵, לא רק בראש השנה, כאשר כל בני" מבקשים "מלוך על העולם כולו כו' וידע וכו'", אלא הרגש זה ישנו תמיד.

ומובן, שבמעמד ומצב כזה לא שייך לעשות דבר בלתי-רצוי, וכמובא בתניא' מאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו "יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם כו' תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם כו"²⁶, ואם הדברים אמורים בנוגע לבשר ודם, "שנמנע בעבורו מלעשות דבר שאינו הגון בעיניו" — כאשר מרגיש ש"עיני ה' אלקיך בה", "ה' נצב עליו", על אחת כמה וכמה.

וכיון שענינה של "ארץ ישראל" הוא שלא שייך לעשות דבר בלתי-רצוי מצד ההרגש ש"עיני ה' אלקיך בה" — תגדל הקושיא איך שייך להיות "בארעא דישראל" ולא להיות "בני חורין"?

ה. ויוכן בהקדם נקודת הענין שנתבאר בהמכתב²⁷, שענין ה"חירות" צריך להיות בנוגע לנשמה, בנוגע להגוף ובנוגע לחלקו בעולם, וכאשר חסר ענין החירות בא' מהם, אין זו חירות, אלא אדרבה, עבדות ושעבוד.

והנה, האפשרות שרק הנשמה תהי' במצב של חירות, משא"כ הגוף וחלקו בעולם, יכולה להיות בשני אופנים:

בקצה תחתון ביותר — שבשעת התורה והתפלה הרי הוא כדבעי,

(23) שיחת ליל א' דחה"פ ס"ד (לקו"ד) (26) ברכות כח, ב.
 ח"ג תג, ב. סה"ש תש"ג ע' 54). (27) די"א ניסן שנה זו (אג"ק חכ"ב ע' רג
 (24) עקב יא, יב. (ואילך).
 (25) ויצא כח, יג.

אבל בשעה שצריך לעסוק בעניני גופו, כמו אכילה ושתי', ועד"ז בנוגע לחלקו בעולם, כמו בשעת המסחר, אזי מאבד את עצמו ("ער פארלירט זיך");

ויכול להיות גם בקצה עליון ביותר, במדריגה נעלית²⁸ — ע"ד משנ"ת בהמאמר²⁹ בענין חטא שני בני אהרן, שנכנסו מחוסרי בגדים³⁰, או שלא נשאו נשים ולא ילדו בנים³⁰, שאצלם הי' ענין של רצוא בלא שוב, שלא הי' אצלם הענין ד"לשבת יצרה"³¹, ועד"ד בן עזאי שלא נשא אשה באמרו "נפשי חשקה בתורה"³², כך, שלמרות שהי' במדריגה נעלית, "שהי' יושב ודורש והאש מלהטת סביכותיו"³³, מ"מ, לא הי' "בן חורין", כיון שענין החירות הי' רק אצל הנשמה, ולא הי' שייך להגוף וחלקו בעולם.

והרי מבואר בתניא³⁴ (בשם הע"ח³⁵) שהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל, ולא ירדה לעוה"ז אלא כדי לתקן את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם, וכיון שתיקון הגוף ונה"ב וחלקו בעולם הוא כוונת נשמתו, הרי זה נוגע אליו, לפי שזוהי מציאותו, וכמבואר בתניא³⁶ ש"כללות ישראל שהם ששים ריבוא נשמות פרטיות הם כללות החיות של כללות העולם כי בשבילם נברא (וזוהו הפירוש הפנימי במארז"³⁷ שהבריאה היא "בשביל ישראל שנקראו ראשית"), וכל פרט מהם הוא כולל ושייך לו החיות של חלק אחד מששים רבוא מכללות העולם כו", וא"כ, כאשר אינו מברר את גופו וחלקו בעולם, לפעול בהם ענין החירות, אזי חסר גם בהחירות שלו. ולכן מחלקים לב' פיסקאות, "לשנה הבאה בארעא דישראל .. לשנה הבאה בני חורין", — כיון שיכולים להיות "בארעא דישראל", במדריגה נעלית ביותר, כמו נדב ואביהוא שנכנסו לפני ולפנים, שזוהו בודאי "ארעא דישראל", ואעפ"כ לא להיות "בני חורין".

ו. וכיון שתכלית הכוונה היא שבכל העולם כולו יהי' "נגלה כבוד הוי' וראו כל בשר", והרי כל הגילויים דלעת"ל תלויים במעשינו ועבודתינו עכשיו³⁸ — צריכה להיות גם עכשיו העבודה לברר את הניצוצות שבחלקו בעולם דוקא, שע"ז באים לקיום היעוד "וראו כל בשר".

(33) ויק"ר פט"ז, ד.

(34) פל"ז (מח, ב).

(35) שער כו פ"א.

(36) שם (מח, א).

(37) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית.

(38) ראה תניא רפ"ז.

(28) וכדי שלא לערוב קצה התחתון עם

קצה העליון, לא נכתב ענין זה בהמכתב.

(29) ד"ה וידבר גו' אחרי מות גו' די"א

ניסן פ"ח (לעיל ע' 270).

(30) ויק"ר פ"כ, ט. תנחומא אחרי ו.

(31) ישע"י מה, יח.

(32) יבמות סג, סע"ב.

ועפ"ז, הפירוש ד"לשנה הבאה בני חורין" אינו לאחר זמן — שהרי מצד העבודה דבירור הניצוצות נעשה ענין החירות בחלקו בעולם גם עתה — אלא הפירוש הוא ע"ד מ"ש הרמב"ם³⁹ בפירוש "עולם הבא": "זה שקראו אותו חכמים העולם הבא, לא מפני שאינו מצוי עתה .. (ש)הרי הוא מצוי ועומד .. אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה", ועד"ז הוא הפירוש ד"לשנה הבאה בני חורין", כיון שענין החירות בא לאחר עבודת הבירורים.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לפירוש "בני חורין" בענין העבודה, כן הוא גם בנוגע לפירוש הפשוט ד"בני חורין", דקאי על החירות מהגלות בכיאת משיח צדקנו — ש"לשנה הבאה בני חורין" אינו באופן שצריכים להמתין שנה שלימה, אלא כפירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁰, שהגאולה תבוא תיכף ומיד, ובמילא, לשנה הבאה נהי' בני חורין.

* * *

ז. מאמר ד"ה עבדים היינו.

* * *

ח. "כנגד ארבעה בנים דברה תורה"⁴¹:

בארבעה בנים אלו נכללים כל הסוגים שבבנים. ולכאורה: התורה היתה יכולה לדבר כנגד כל הבנים יחד, לומר תשובה אחת שמתאימה לכולם — שהרי "תורה אחת לכולנה"⁴², שלכן צריכים כל בני' להניח אותם תפילין, ועד"ז בשאר המצוות, ומה נשתנה ענין זה שבו צריכה להיות הוראה מיוחדת לכל סוג בפני עצמו, ולא נאמרה הוראה כללית לכל בני' ? והביאור בזה:

הענין ד"תורה אחת לכולנה" נתחדש רק לאחר יצי"מ — בשעת מתן-תורה, שאז ניתנה התורה מבחי' הפשיטות שלמעלה, ומצד בחי' זו אין ענין של התחלקות.

וזוהו גם שבמ"ת נתחדש ענין קיום המצוות בגשמיות, שזהו אצל כל בני' בשוה, משא"כ לפני מ"ת הי' קיום המצוות ברוחניות, שבזה יש ענין של התחלקות — כל אחד לפי מדריגתו. ולכן ביקש אברהם אבינו

(41) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תשי"ז

ס"ז ואילך (תו"מ חי"ט ס"ע 258 ואילך). וש"נ.

(42) ראה תניא רפמ"ד. ספמ"ו. ובכ"מ.

(39) ה' תשובה ספ"ח.

(40) שיחת ליל א' דחה"פ תש"ה בתחלתה

(סה"ש תש"ה ריש ע' 83). תש"ח ס"ה (סה"ש

תש"ח ע' 200).

"במה אדע כי אירשנה"⁴³ — שזהו"ע קיום המצוות בגשמיות, כדי שכל אחד יהי' שייך לזה.

[ולהעיר, שגם לאחר מ"ת מצינו ענין של התחלקות — שהרי משה רבינו למד עם אהרן בפני עצמו, ואח"כ עם שבעים הזקנים, ואח"כ עם כל ישראל⁴⁴, ולא למד עם כולם ביחד, כי, אילו הי' לומד עם כולם ביחד הי' הלימוד בבחי' מקיף כו', וכדי שיהי' בפנימיות, בהכרח שתהי' התאמה לכל אחד לפי ענינו.

וההסברה בזה — שלימוד התורה הו"ע של רוחניות ביחס לקיום המצוות בגשמיות ממש, ונמצא, שגם לאחר מ"ת, החילוק בין לימוד התורה לקיום המצוות הוא ע"ד החילוק שבין קודם מ"ת (רוחניות) ולאחר מ"ת (גשמיות), ולכן, בקיום המצוות אין התחלקות, ואילו בלימוד התורה יש התחלקות].

וכיון שבענין ארבעה בנים מדובר אודות תחילת היציאה ממצרים — יש עדיין ענין של התחלקות, וצריכים להתאים את הדברים לכל אחד מארבעת הבנים לפי ענינו.

ט. וההוראה מזה:

כאשר צריכים לקרב יהודי ולפעול אצלו ענין של יצי"מ, הרי כיון שתובעים "ואהבת לרעך כמוך"⁴⁵, שצריך לאהוב את רעהו כמו שאוהב את עצמו, יכול לחשוב, שכשם שמעצמו אוחז הוא "עולם ומלואו" ... כך גם הזולת יכול ליתן הכל ביחד.

צריכים איפוא לדעת שלא זו הדרך.

ישנם כאלו שעוסקים אמנם בקירוב, אבל, יש להם גישה אחת ואותם אותיות ביחס לכולם. פעולה כזו אינה אלא כדי לצאת ידי חובה. כדי לפעול על הזולת בפנימיות — צריך להתאים את עצמו אל הזולת לפי ענינו.

וזוהו "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה, אחד חכם אחד רשע וכו'" — שהתורה נותנת כח ליהודי שיוכל להתאים את עצמו לכל אחד לפי ענינו, ולגלות את ה"אחד" שבו⁴⁶ ("אחד חכם אחד רשע"), שכן, בכדי לגלות את ה"אחד" שבו, צריך להתאים את עצמו אליו.

*

(45) קדושים יט, יח.

(46) ראה שיחת ליל ב' דחה"פ תש"ג סמ"א (סה"ש תש"ג ע' 74). ליל א' דחה"פ תש"ד ס"ד

(43) לך לך טו, ח.

(44) ראה עירובין נד, ב. הובא בפרש"י (סה"ש תש"א לר, לב).

י. "ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען"⁴⁷:

לכאורה אינו מובן: מהו הצורך ומה נוגע לפרט את כל הפרטים — מלבד עצם הענין דלקיחת אברהם שהוא העיקר? והענין בזה:

ידוע שנהר הוא בחי' בינה, ועבר הנהר הוא בחי' המקיף שלמעלה מהשתלשלות⁴⁸. וזהו החידוש בנוגע לאברהם — שהוציאו אותו מבחי' המקיף והמשיכו אותו בפנימיות.

ובהקדמה, שבדרך כלל מבואר בנוגע לאברהם — שעבודתו היתה בגמילות חסדים, שהי' גומל חסד אפילו עם ערביים שהשתחוו לאבק שע"ג רגליהם⁴⁹ — שמדריגתו היתה בחי' חסד דאצילות⁵⁰. אבל ע"פ המבואר במקום אחד בתורה-אור⁵¹, מובן, שדרגת אברהם היתה חסד דאריך שלמעלה מהשתלשלות, בחי' גדולה, ולא בחי' חסד, והו"ע "רב חסד" שלמעלה מהשתלשלות, וכיון שבבחי' שלמעלה מהשתלשלות נאמר "כחשכה כאורה"⁵², לכן השפיע גם לערביים כו'.

ועז"נ "ואקח גו" את אברהם מעבר הנהר" — מבחי' המקיף שלמעלה מהשתלשלות, "ואולך אותו גו" — שהו"ע ההמשכה מהמקיף לפנימי.

וזהו גם הביאור בנוגע לאברהם שהי' מגייר גרים, שהטעם שענין הגיור התחיל מאברהם דוקא, ולא לפני⁵³, לפי שבתחילה היו נשמות גבוהות מאד גם אצל עכו"ם, כי מצד בחי' המקיף הרי "כחשכה כאורה", ומאברהם התחיל הסדר של פנימיות, כך, שבמקום שבו נמצאו ניצוצות קדושה, מוכרח להיות ענין של גיור, שענינו הוא שהניצוץ נמשך אל האבוקה.

וענין ההמשכה מהמקיף לפנימי נקרא בשם הליכה — "ואולך":

אבינו ס"א (כרך א ע' סה ואילך). וש"נ.
 51) ראה תו"א (ד"ה אני מגן לך) יב, א.
 ובהגהות ע"ז בלקו"ת לג"פ (פח, א. אוה"ת
 לך (כרך ד) תרצג, א ואילך).
 52) תהלים קלט, יב.
 53) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"ב ע'
 תקד ואילך. אדהאמ"צ בראשית ע' צג. אוה"ת
 לך לך (כרך ד) תשיג, ב. ד"ה אני הנה בריתי
 תשר"מ (התועודיות תשר"מ ח"א ע' 427).

89) (ס"ה ש"ש ע' 78). ליל ב' ס"י"ב (שם ס"ע 89
 ואילך). ליל א' דחה"פ תש"ח ס"ג (סה"ש
 תש"ח ע' 199). תש"ט ס"ו (שם ע' 315).
 47) יהושע כד, ג.
 48) ראה תו"א וישלח כה, א. משפטים
 עה, ד. ער, ג. ובכ"מ.
 49) ב"מ פו, ב. הובא בפרש"י עה"ת וירא
 יח, ד.
 50) ראה ספר הערכים חב"ד ערך אברהם

ידוע⁵⁴ החילוק שבין הליכה לעמידה — שעמידה, אף שגם בה יש עליות מדרגא לדרגא, הרי כיון שכל המדריגות הם בערך זל"ז, הרי גם בעלייתו למדריגה העליונה יש לו עדיין שייכות אל המטה, ונמצא שהוא עומד עדיין באותו מקום; ואילו הליכה היא עלי' למדריגה שבאין ערוך, כך, שבכאן למדריגה זו נעתק לגמרי מהמדריגה הקודמת.

וזהו שההמשכה מהמקיף לפנימי נקראת בשם הליכה, "ואולך", כי: (א) הירידה מבחי' שלמעלה מהשתלשלות לבחי' ההשתלשלות היא ירידה שבאין-ערוך, (ב) ע"י ההמשכה בפנימיות דוקא, נעשית העלי' לבחי' פנימיות המקיף, כמשנ"ת בהמאמר⁵⁵ שענין הפנימיות מתקשר עם פנימיות המקיף, בחי' חפץ חסד שלמעלה מבחי' רב חסד, שלכן, בהדרגא ד"חפץ חסד"⁵⁶ הרי זה באופן ד"ואוהב את יעקב"⁵⁷ דוקא.

וזהו שעבודת האבות היתה הכנה למ"ת — שבמ"ת הי' ענין הפנימיות דוקא, שזהו שהתומ"צ ניתנו בגשמיות דוקא, ועד ש"המעשה הוא העיקר"⁵⁸, היינו, שלוקחים את ה"עיקר" ב"מעשה" דוקא.

וזהו שמסיים "ואולך אותו בכל ארץ כנען" — שארץ כנען ענינה התחלקות, שזהו"ע "תנא סידורא דפת נקט", החורש והזורע וכו'⁵⁹, ובזה דוקא היא תכלית ההליכה.

*

יא. "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"⁶⁰:

מלשון הכתוב משמע שעיקר ההבטחה היא על ה"רכוש גדול", ואילו היציאה ("יצאו ברכוש גדול") נזכרה בדרך אגב.

ואינו מובן: איזו תפיסת מקום יש ל"רכוש גדול" לגבי עצם היציאה ממצרים — הן היציאה משעבוד מצרים בגשמיות בעבודת פרך וכו', והן היציאה מהמעמד ומצב שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה כו' — עד כדי כך, שהיציאה נזכרה בדרך אגב, והעיקר הוא ה"רכוש גדול"? ובפרט ע"פ המבואר במדרשי חז"ל⁶¹ בפירושו הכתוב⁶² "דבר נא באזני העם וישאלו גו'", "אין נא אלא לשון בקשה, א"ל הקב"ה למשה,

(59) ראה שבת עג, ריש ע"ב. עד, ריש ע"ב.

(60) לך לך טו, יד. וראה גם שיחת ליל ב'

דחה"פ תשי"ט ס"יא ואילך (תו"מ חכ"ה ע' 209 ואילך).

(61) ברכות ט, סע"א ואילך (ובפרש"י).

(62) בא יא, ב.

(54) ראה סה"מ תר"ס ע' קו ואילך. אעת"ר

ע' סט ואילך. ועוד.

(55) פ"ה (לעיל ס"ע 306 ואילך).

(56) מיכה ז, יח.

(57) מלאכי א, ב.

(58) אבות פ"א מ"ז.

בבקשה ממך, לך ואמור להם לישראל, בבקשה מכם, שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק (אברהם) ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, אמרו לו ולואי שנצא בעצמנו, ולכאורה הי' גם אברהם מוותר על הרכוש גדול (שלא ביקשו מלכתחילה) ובלבד שבנ"י יצאו ממצרים רגע אחד קודם!

ועכצ"ל, שאלו הי' חסר ב"רכוש גדול", הי' חסר גם בה"יצאו"⁶³.

ויובן בהקדם משנת"ל (ס"ה) נקודת המכתב, שאמיתית ענין החירות הוא כאשר החירות היא בנוגע לכל הענינים, הנשמה, הגוף וחלקו בעולם, דכיון שמהם מורכבת ובהם מתבטאת מציאות האדם, הרי אם חלקו בעולם אינו במצב של חירות, אזי גם הוא בעצמו אינו במצב של חירות.

ענין זה משתקף גם בנגלה דתורה — כפי שמצינו גבי טבילה, שאפילו אם האדם כולו נמצא במקוה, ורק שערה אחת נמצאת בחוץ, לא עלתה לו טבילה⁶⁴, שכן, אף שהשערה אינה אלא "את הטפל לבשרו"⁶⁵, ויכול לחותכה, הנה כאשר יחתכנה, שוב לא נוגע מה נעשה עם השערה, אבל כל זמן שלא חתכה, קשורה השערה עם כל מציאותו, ואינו יכול להטהר כל זמן שלא הטביל גם את השערה.

וכן הוא ברוחניות הענינים: כיון שמציאותו של האדם קשורה בהכרח עם גופו וחלקו בעולם, אינו יכול לטעון שיפרוש מהגוף וחלקו בעולם, וישאיר במצרים את ה"רכוש גדול", ובלבד שהוא בעצמו (נשמתו) יהי' במצב של חירות, אלא עליו ליטול עמו את כל הניצוצות השייכים אליו.

וכידוע גם תורת הבעש"ט⁶⁶ בביאור הטעם שהתורה חסה אפילו על פכים קטנים (שלא כן מצינו גבי נגעי בתים, שצריך לפנות את כל הבית בטרם יבוא הכהן לראות את הבית)⁶⁷ — כיון שזהו ענין שנוגע לביורור הניצוצות השייכים אליו.

וכאמור לעיל (ס"ו), שע"י העבודה דביורור גופו וחלקו בעולם, יהי' הגילוי דלעת"ל, שתהי' ראיית אלקות לא רק מצד הנשמה, אלא "וראו כל בשר".

*

63) ראה גם תו"מ חי"ט ס"ע 321 ואילך. 66) כתר שם טוב סרי"ח.
 ח"ל ע' 275 ואילך. וש"נ. 67) נגעים פ"ב מ"ה. הובא בפרש"י עה"ת
 64) ראה רמב"ם הל' מקואות פ"א ה"ז. מצורע יד, לו.
 65) עירובין ד, ב. וש"נ.
 66) עירובין ד, ב. וש"נ.

יב. "לשנה הבאה בירושלים"⁶⁸:

אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' הסדר שמזיגת כוסו של אליהו להבקבוק היתה לאחרי אמירת "לשנה הבאה בירושלים"⁶⁹.

ולכאורה אינו מובן: הרי אליהו יבוא קודם ביאת משיח? וא"כ, גם אם כוסו של אליהו קשורה עם אמירת הלל וכוס רביעי (כנגד לשון רביעי של גאולה, שקאי על הגאולה מהגלות האחרון)⁷⁰, שלכן צריכים להמתין עם מזיגתו להבקבוק עד לאחר ברכת "על הגפן" — אין צורך להמתין עד לאחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים"?

אך הענין הוא — ע"ד האמור לעיל (ס"ד) שיכול להיות מצב ש"לשנה הבאה בארעא דישראל", שנמצאים בארעא דישראל באופן הרצוי, ואעפ"כ צריכים עדיין לפעול שיהיו "בני חורין", וכמו"כ יכול להיות מצב ש"לשנה הבאה בירושלים", שנמצאים בירושלים באופן הרצוי, ואעפ"כ צריכה להיות עדיין ביאת אליהו הנביא:

ענינו של אליהו הנביא הוא — בירור וזיכוך הגשמיות מלמטה למעלה, כידוע⁷¹ שאליהו הוא בחי' ב"ן, והי' בעיבור י"ב חודש, וזיכך את גופו הגשמי עד שעלה בסערה השמימה⁷².

וזהו ענינו של אליהו גם לאחרי ביאת משיח — שאז תצטרך להיות העבודה בזיכוך הגשמי, היינו, שהגילויים דלעת"ל לא יהיו רק מצד הנשמה, אלא גם מצד הגוף (ע"ד משנת"ל בהוספה ד"בני חורין" לגבי "ארעא דישראל"), עד ש"ראו כל בשר", ועי"ז תהי' שלימות ההמשכה מלמעלה למטה.

וזהו גם מ"ש באליהו "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם"⁷³ — שע"י העלי' מלמטה למעלה, ש"בנים", "בנים אתם לה' אלקיכם"⁷⁴, יהיו שבים לאביהם שבשמים ("לב בנים על אבותם"), תהי' גם ההמשכה מלמעלה למטה — "לב אבות על בנים".

וכמו בענין הקרבנות, שתחילה ישנו ענין ההעלאה מלמטה למעלה,

68) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תשט"ז וש"נ.

69) ס"ל ואילך (תו"מ חט"ז ע' 212 ואילך). וש"נ. ראה סה"מ תש"ח ס"ע 211 ואילך. ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ועוד.

70) מלכיה"ב ב, א"א. ומנהגים ע' נ.

71) ראה תורה שלימה עה"פ וארא ו, ו

72) מלאכי בסופו. (אות לח), ובמילואים לשם ס"א (ע' קז ואילך).

73) פ' ראה יד, א.

74) פ' ראה יד, א.

קירוב הכחות והחושים⁷⁵, ועד ש"רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס"⁷⁶, ואח"כ ישנו הענין ד"ריח ניחוח", נחת רוח⁷⁷, שהו"ע ההמשכה מלמעלה למטה. וכיון שעיקר ענין הקרבנות יהי' לעת"ל, כמבואר בארוכה בהמשך וככה תרל"ז⁷⁸ בפירוש "ושם נעשה לפניך . . כמצות רצונך"⁷⁹, נמצא, שגם לאחר ביאת משיח תהי' עבודת הקרבנות, שהו"ע זיכוך הגשמיות מלמטה למעלה, שעיי"ז תהי' גם שלימות ההמשכה מלמעלה למטה.

וזוהי ההוראה אשר לא כדעת אלו החושבים שכאשר יבוא משיח אזי יהי' אפשר לישכב לישון... אלא אז תתחיל עיקר העבודה בביורר וזיכוך הגשמיות עד למעמד ומצב ד"ראו כל בשר", שזהו שאמיתית ענין הקרבנות יהי' לעת"ל, שדוקא אז יהי' "כמצות רצונך".
[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "אני מאמין"].

75) ראה תו"מ סה"מ תשרי ריש ע' קסד. 77) ויקרא א, ט ובתו"כ ופרש"י עה"פ. וש"נ. ועוד.
76) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. 78) פי"ז ואילך.
79) נוסח תפלת המוספין.